

Голові
Комітету Верховної Ради України
з питань гуманітарної та
інформаційної політики
Микиті ПОТУРАЄВУ

Щодо реєстр. № 12292
від 06.12.2024

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин (далі – Комітет) на своєму засіданні, проведеному 23 грудня 2024 року (Протокол № 119), розглянув проект Закону України про внесення змін до статті 164 Сімейного кодексу України щодо рішення суду про позбавлення батьківських прав, реєстр. № 12292 від 06.12.2024, поданий народними депутатами України Морозом В.В. та Гнатенком В.С. (далі – законопроект).

Відповідно до пояснювальної записки законопроект розроблено з метою удосконалення положень Сімейного кодексу України щодо забезпечення найкращих інтересів дитини під час прийняття судами рішень про позбавлення батьківських прав.

Для досягнення зазначеної мети проектом Закону пропонується статтю 164 Сімейного кодексу України доповнити новою частиною 4¹ такого змісту:

«4¹. У рішенні суду про позбавлення батьківських прав наводиться обґрунтування щодо найкращих інтересів дитини, зазначається думка дитини, якщо вона може її висловити та наслідки судового рішення для неї.».

Міністерство фінансів України в межах компетенції зауважень до законопроекту не має.

Під час обговорення були висловлені наступні зауваження щодо редакції норми, запропонованої авторами законопроекту:

1. У новій частині 4¹ пропонується вказати, що думка дитини має зазначатися у рішенні суду про позбавлення батьківських прав, якщо дитина може її висловити. Проте це формулювання є недостатньо конкретним, оскільки не визначає критерії, за якими оцінюватиметься здатність дитини висловлювати свою думку, що, в свою чергу, може створювати значні труднощі при його практичному застосуванні.

2. Законопроект не передбачає обов'язкового залучення спеціалістів (психологів, педагогів, соціальних працівників) для оцінки здатності дитини висловлювати свою думку, що є ключовим для забезпечення об'єктивності, належного врахування її інтересів та захисту її прав. Крім того, необхідно враховувати, що заслуховування думки дитини, особливо у справах, пов'язаних із позбавленням батьківських прав, може створювати для неї значний психологічний стрес, тому потребує делікатного підходу та відповідної підготовки.

3. Законопроект не містить положення про необхідність отримання згоди дитини на заслуховування її думки. Водночас відповідно до положень ст. 12 Конвенції ООН від 20 листопада 1989 р. «Про права дитини» (ратифікована Україною 27 лютого 1991 р.) передбачається право дитини вільно висловлювати власні погляди з усіх питань, що її торкаються, причому поглядам дитини приділяється належна увага згідно з її віком і зрілістю. Також дитині надається можливість бути заслуханою в ході будь-якого судового чи адміністративного розгляду, що її торкається, безпосередньо або через представника чи відповідний орган. При цьому положення зазначеної Конвенції не встановлюють обов'язку дитини висловлювати свою думку, якщо вона цього не бажає. Це право має бути реалізоване виключно добровільно та без будь-якого примусу. У зв'язку з цим, доцільно передбачити, що думка дитини зазначається у рішенні суду про позбавлення батьківських прав лише за умови, що дитина надала згоду на її висловлення.

4. Законопроект зобов'язує суд зазначати у рішенні про позбавлення батьківських прав «наслідки судового рішення» для дитини. Однак таке формулювання є юридично невизначеним і може створити низку труднощів в процесі практичного застосування, зокрема:

- відсутність чіткого визначення, які саме аспекти наслідків (психологічні, соціальні, матеріальні тощо) мають бути передбачені судом, може створювати ризики суб'єктивного підходу суддів до формулювання висновків;

- суд не володіє достатніми ресурсами чи спеціальними знаннями для оцінки довгострокових наслідків судового рішення, особливо у сфері психології або соціальної адаптації дитини. Більше того, наслідки можуть залежати від зовнішніх факторів, які не підконтрольні суду (наприклад, поведінка інших членів сім'ї чи зміна соціального середовища дитини).

- законопроект не врегульовує порядок перевірки наслідків судового рішення після його ухвалення, а також дії, які слід вживати у випадках, коли передбачені у судовому рішенні наслідки не відповідають реальним обставинам.

5. Законопроект встановлює, що закон набирає чинності наступного дня після його опублікування. Однак, в такому випадку немає часу для адаптації судової системи, адвокатів, органів опіки та піклування до нових положень. Доцільно передбачити відтермінування набрання чинності цим законом з метою надання часу для належної підготовки до впровадження нових норм.

З урахуванням зазначеного, за підсумками обговорення законопроекту Комітет ухвалив рішення: звернутися до Комітету Верховної Ради України з

питань гуманітарної та інформаційної політики з пропозицією рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України про внесення змін до статті 164 Сімейного кодексу України щодо рішення суду про позбавлення батьківських прав, реєстр. № 12292 від 06.12.2024, поданий народними депутатами України Морозом В.В. та Гнатенком В.С., за наслідками розгляду у першому читанні повернути суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Голова Комітету

А. ЗАДОРЖНИЙ

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Задорожний Андрій Вікторович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000F00C3100CB23DC00
Дійсний до: 02.12.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-25/8-2024/290209 від 23.12.2024

1764080